

Forskning, utredning og analyser

Bruk av eksisterende forskning, utredninger og analyser (ikke ment som en fullstendig oversikt)¹

En forskningsbasert kunnskap om arbeidstid er Fafos rapporter bl.a. i det egne **rammeprojektet for LO 2009 -2013**. Selve arbeidstidsreguleringen kan beskrives som fleksibel og desentral, med avgrensede områder med sentralisert regulering. Andre viktige dimensjoner m.a. deltid og permitteringsregelverk som begge leverer fleksibilitet i dagens arbeidsliv, og intensivering av arbeidstid dekkes også.

- Fafo-notat 2010:17: Avtalt tid og arbeidstidsønsker blant deltidsansatte
- Fafo-notat 2010:18 Nedgangskonjunktoren og arbeidstiden. Permittering og redusert arbeidstid
- Fafo-rapport 2010:35 De utvidede arbeidstidene. Om regulering av innarbeidingsordninger, langturnus og langvakter
- Fafo-rapport 2011: 05 Heltid en rett- deltid en mulighet? Strategier for større stillinger innen privat tjenesteyting.
- Fafo: IREC-paper 2011: Innarbeidingsordninger og nordisk regulering
- Fafo-notat 2011: 16: Arbeidstidsdilemmaer. Drivkrefter, interesser og konfliktlinjer på arbeidstidsområdet
- Fafo-notat 2012:8: Exit normalarbeidsdagen
- Fafo-notat 2012:10: Åpningstider og arbeidstid i varehandelen
- Fafo-notat 2012:14: Hvor travelt er jobben? Arbeidspress og involvering i arbeidstiden"
- Fafo-rapport 2012:49:Frivillig deltid- en privatsak?
- Fafo-rapport 2013: 17 Arbeidstid- dilemmaer og utfordringer (en oppsummering).
- Innarbeidingsordninger og familieliv- erfaringer fra helsesektoren og industrien" i "Søkelys på arbeidsmarkedet 29(3), 224-241

Arbeidstidsordninger som fraviker arbeidsmiljøloven:

- Fafo-notat 2005: 03: Avtalt tid? Lokale arbeidstidsordninger og avtaler
- Tema Nord 2007:607: Working time arrangements and social consequences- what do we know?
- Fafo-rapport 2010:35 De utvidede arbeidstidene. Om regulering av innarbeidingsordninger, langturnus og langvakter
- Fafo-rapport 2010:42: Arbeidstidsordninger som fraviker arbeidsmiljøloven (om aml § 10-12 (4)
- Fafo-notat 2011:11 Sosiale og helsemessige konsekvenser av arbeidstidsordninger i helse, pleie- og omsorgssektoren
- Fafo- notat 2011: 07: Forsøk med langturnusordninger i Bergen kommune- delrapport
- Fafo: IREC-paper 2011: Innarbeidingsordninger og nordisk regulering
- Fafo 2012: 60 Langturnuser og helse stillinger i Bergen Kommune. Arbeidstid i tjeneste for utviklingshemmede og psykisk syke
- Fafo-rapport 2013:46: Arbeidstid og fleksibilitet: omfang og praksis ved inngåelse av lokale arbeidstidsavtaler

¹ Noen rapporter fremkommer flere steder

- Innarbeidingsordninger og familieliv- erfaringer fra helsesektoren og industrien" i "Søkelys på arbeidsmarkedet 29(3), 224-241
- AFI-rapport 2/2014: Unntak fra arbeidstidsbestemmelsene med fokus på arbeidstakere med særlig uavhengig stilling
- Rambøll 2014: "Vurdering av arbeidstid for arbeidstakere i særlig uavhengige stillinger og ledende stillinger

Arbeidstid og helse:

- Litteraturstudiene til Statens arbeidsmiljøinstitutt om arbeidstid og helse fra 2008 og 2014
- Stressforskningsinstituttet (Stockholm Universitet): Stressforskningsrapport nr 322 2010: Arbeidstider, hälsa og säkerhet- en oppdatering av aktuell forskning

Deltid:

- AFIs rapport "Frivillig deltid – kun et spørsmål om tid". Publiseres 9. oktober 2014
- Boka "Noen vil ha det slik" av Dag Ellingsen og Ulla-Britt Lilleaas er nyere arbeid om sider ved deltid.
- AFI-notat 4/08: Forsøk og erfaringer med arbeidstidsordninger som reduserer deltid i turnus- en oppsummering
- Fafo-rapport 2012:14: Hvordan kan kommunene tilby flere heltidsstillinger?
- Fafo-rapport 2011: 05 Heltid en rett- deltid en mulighet? Strategier for større stillinger innen privat tjenesteyting
- Fafo-rapport 2012:49:Frivillig deltid- en privatsak?

SSB, arbeidskraftundersøkelsen (AKU) mm

Statistisk sentralbyrås levekårsundersøkelser for opplevd selvbestemmelse og intensitet i arbeidstid blant ansatte og kjønnsforskjellene i dette.

Flere kilder for å beskrive variasjonen i arbeidstidsorganiseringen etter yrke, bedrift og bransje.

Brudd på arbeidstidsbestemmelsene

- I mandatet: Brudd på arbeidstidsbestemmelsene: Her er det viktig bl.a å se på Trondheim Kommunes revisjonsrapport om slike brudd, hva de skyldes og hvordan de fikk dem redusert.

Tema utvalget bør sørge for å belyse (ikke ment som en fullstendig oversikt)

Likestilling er ikke blant de politiske mål som er nevnt innledningsvis i utvalgets mandat. Arbeidstid er svært polarisert mellom kvinner og menn, deltid med massiv kvinneovervekt og overtid, fleksitid og egen innflytelse på arbeidstid som mest gjelder menn. De forskjellige arbeidstidsordningene framstår samtidig som yrkes-, bedrifts- og bransjespesifikke. Arbeidstid er dermed en viktig side ved det kjønnsdelte arbeidslivet .

Det er behov for forskning som bredt studerer sammenhenger mellom lange arbeidsøkter, overtid, skift/turnus, deltid og forutsigbarhet i arbeidstid i forhold til yrkesaktivitet for kvinner og menn. Dette for å kunne si noe om effekten av endringer i arbeidstidsordninger på

kjønnsdelingen i arbeidslivet og yrkesdeltakelsen både i form av inkludering/ekskludering og omfang som for eksempel deltid. Scenarier med et regionalt perspektiv ut fra varierende grad av arbeidsinnvandring er ønskelig.

Utenlandsk arbeidskraft har utgjort hoveddelen av sysselsettingsveksten den senere tid. Tjenesteytende næringer med tradisjonelt lavere organisasjonsgrad er særlig berørt. Vi har mindre faktisk kunnskap om disse arbeidstakernes arbeidstidsmønstre, siden de i mindre grad dekkes av løpende statistikk som Arbeidskraftsundersøkelsene. Men vi har mange indikasjoner på at en del av disse arbeidstakerne utsettes for ulovlige forhold også når det gjelder arbeidstid.

Det er behov for en kartlegging med hovedfokus på sjukefraværshfrekvens og fraværslengde knyttet til kjønn, ved forskjellige arbeidstidsordninger.

Spesifikt ønskes forskning på eventuelle sammenhenger fra arbeidstidsordning til omsorgspermisjonslengde, og omvendt fra omsorgspermisjonslengde til etterfølgende arbeidstidsordning.

Utviklingstrekk i arbeidstidsorganiseringen etter yrke, bedrift og bransje. Hva har åpningstid betydd for arbeidstid og hva er konsekvensene for sysselsettingsgrad og velferdstjenestene av et døgnåpent samfunn?

Arbeidstidsordninger blant innvandret arbeidskraft som kan være udekket av arbeidskraftsundersøkelsene til Statistisk sentralbyrå.

Virkning av gjeldende arbeidstidsbestemmelser og praksis:

- Særlig viktig at unntak fra arbeidstidsbestemmelsene i form av lange arbeidsdager og arbeidsuker og arbeidstidsordninger med komprimert arbeidstid/fritid følger opp med forskning – særlig forskning med egnet design til å kunne etablere årsakssammenhenger mellom eksponering og helseutfall. Et slikt prosjekt vil gå utenfor tidsrammen utvalget har til rådighet, men utvalget kan peke på behov for slik forskning.
- I mandatet til utvalget sies det at "at kunnskapen om arbeidstidsbestemmelsene antas være lav i deler av arbeidslivet".

Da er det viktig å finne ut- *hvor er kunnskapen minst? Hvorfor? Hva kan gjøres for å øke kunnskapen?* Er kunnskapen størst i det organiserte arbeidslivet der de vil ha tilgang til informasjon fra sine hovedorganisasjoner? Er det først og fremst et informasjonsbehov vi står overfor, eller er det et behov for å endre loven? Hvis ikke myndighetene vet mer om dette, er det lett å hevde at kunnskapen er lav fordi regelverket er vanskelig.

- Ny teknologi og fleksibilitet
I mandatet: "Ny teknologi har gjort det mulig for flere å tilpasse arbeidstiden til egne ønsker og familiens behov".

Også tidligere var det mulig å ta med seg dokumenter og jobbe hjemmefra. At ny teknologi har åpnet flere muligheter for å arbeide utenfor arbeidsplassen er åpenbart. Det interessante er imidlertid: *Hvor stor andel av de syssesatte kan utnytte denne teknologien til å arbeide uavhengig av tid og sted? Hvem tar initiativ? Hvordan*

håndteres tilgjengeligheten? Arbeidstakernes erfaringer på godt og vondt?

- I mandatet slås det fast at det er økt behov for fleksibilitet.

Her er trengs det konkret kunnskap om hvilke type fleksible arbeidstidsordninger det er behov for som ikke kan etableres innenfor eksisterende lov- og avtaleverk?